

“TARIX DARSINI TASHKIL ETISHNING AYRIM PEDAGOGIK JIHLARI”

Tokaeva Xoshruy Balkanovna

O‘zbekiston Respublikasi Ichki Ishlar Vazirligi Qoraqalpoq akademik litseyi
informatika o‘qituvchisi

Ibragimova Muhayyo Nurilla qizi

Qoraqalpog‘iston Respublikasi Nukus shahri 44- son umumta'lim maktabi tarix fani
o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

Mazkur ilmiy maqola tarix fanining ba’zi metodologik muammolarini, o‘rta maktab tarix ta’limi, undagi yuz bergan o‘zgarishlar, tarixni o‘rganishning ahamiyati haqidagi qarashlarni o‘z ichiga oladi. Shuningdek, maktab tarix ta’limining zamonaviy konsepsiyasi, O‘zbekiston tarixini o‘rganishdagi ilmiy, metodologik masalalar asosiy o‘rin tutadi.

Kalit so‘zlar: tarix fani metodologiyasi, tarix tamoyillari, tarixiy tafakkur, tarix ta’limining zamonaviy konsepsiyasi.

Mustaqillikning birinchi kunlaridan ijtimoiy-gumanitar fanlarda tub o‘zgarishlar davri boshlandi. Tarix fanini tadqiq etish va o‘qitishda yangi metodologiya kirib keldi. Jahon tarixi fanida e’tirof etilgan xolislik, ilmiylik, tarixiylik va muqobillik tamoyillari tarixni tadqiq etish va o‘qitishda tadqiq etila boshlandi. Tarix ta’limi mazmun-mohiyatini zamon ruhida o‘quvchilarga yetkazish uchun o‘quv-metodik majmua yangilandi. O‘rta maktab uchun tarix fanidan yangi darsliklar yaratildi. Bugungi kunda o‘rta maktab tarix o‘qituvchisi samarali ta’lim berishi uchun nazariy va amaliy jihatdan yetarli bilim va malakaga ega bo‘lishi lozim. Agar o‘tmishga nazar

tashlaydigan bo‘lsak, o‘qitish metodlarini tanlash muammosiga Ya.A.Komenskiy, I.Pestalossi, A.Disterveg, K.D.Ushinskiylar ma’lum darajada e’tibor berishgandi. Ya.A.Komenskiy o‘qitish metodlariga g‘oyat katta ahamiyat berib, agarda bilim cho‘qqilariga juda ozchilik qiyinchilik, ming azob bilan yetib borar ekan, buning sababi insoniyat erisha olmaydigan biror narsaning mavjudligida emas, balki metodlarning chalkashligidadir, deb hisoblagandi. U bilish qobiliyatini yuzaga chiqara oladigan usullarga rioya qilishni va ularni sharoitlarga qarab qo‘llashni talab etgandi. Respublikamizda tarix fanini falsafiy yondashuv asosida tadbiq qilish N. Jo‘raev tomonidan taqdim qilingan. Tarix fanini o‘qitishning uslubi bo‘yicha esa T.Toshpo‘latov va Y.G‘afforovlar tomonidan taqdim qilingan o‘quv- uslubiy, didaktik ta’minot ham alohida ahamiyatga ega. Tarix fanining maktab kursi uchta vazifani bajarishga qaratilgan: o‘quvchilarga tarixiy bilimlarning asoslarini berish, ularningchuqurligi va mustahkamligini ta’minlash;

- o‘quvchilarda tarixni ilmiy tushunishning shakllanishi va milliy tarix,

- xorijiy mamlakatlar va xalqlar tarixiga hurmat munosabatida bo‘lishni ta’minlashga;

- o‘quvchilarda tarixiy ong, tarixiy xotira, tarixiy tafakkurni rivojlantirish va o‘quvchilarning bilimlarini mustaqil o‘zlashtirish va qo‘llashga o‘rgatishdir. O‘quvchilarning tarixiy tafakkuri ularning umumiy dunyoqarashining shakllanishi bilan birgalikda boradi. O‘quvchilarning dunyoqarashida tarixiy tafakkurning rivojlanishi uning amaliy faolligini ta’minlaydi. Ya’ni, tarixan dunyoda mavjud bo‘lgan fan-texnika yangiliklarini o‘zlashtirishi bilano‘z faoliyatida yangilikka intilish o‘zida yaratuvchanlik faoliyatinishakllantiradi. O‘quvchi tarix fanidan bilimlar asosini o‘zlashtirganda millatimiz va boshqa xalqlarning o‘tmish, kecha va bugungi taraqqiyoti to‘g‘risidatushunchaga ega bo‘ladi. Tarix ta’limi har bir odamga etnomilliy, umummilliyva umuminsoniy qadriyatlarni o‘zlashtirishga yordam berishi lozim. Bu o‘quvchini shaxs, fuqaro, inson sifatida shakllanishiga asos bo‘ladi. O‘quvchilar O‘zbekiston tarixi fanini o‘rganish davomida umuminsoniy qadriyatlarni o‘zlashtirib boradi. Tarix darslari o‘quvchilarga tarixiy bilimlarni yetkazib beruvchi vositagina

emas, balki ularning ma’naviy-axloqiy jihatdan shakllanib borishlarini ta’minlovchi kuchli ta’sirga ega bo’lgan omil hamdir. Maktab tarix ta’limining zamonaviy konsepsiyasi tarixni tizimli o’rganishni saqlab qoladi. Lekin tarix uning tamoyillari asosida o’rganiladi. Tarix o’quvfani o’rta maktabda gumanitar fanlarning rivojlanishi uchun metodologik shart-sharoit yaratadi. Tarix fanining ma’lumotlari, tushunchalari, atamalariva tamoyillari boshqa fanlarda ham keng qo’llaniladi, o’z navbatida tarix fanida boshqa fanlardagi tushuncha, atamalardan foydalaniladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. K.Shoniyozov “O‘zbek xalqining shakllanish jarayoni” T—2001
2. A.Asqarov “O‘zbek xalqining etnogenizi va etnik tarixi” T—2007
3. O.Bo‘riyev, M.Usmonov “o‘zbeklar etnik tarixi va etnomadaniy jarayonlar” Samarqand—2008
4. I.Jabborov “O‘zbek xalqining etnografiyasi” T—1994
5. I.Karimov “Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch” T—2008
6. I.Karimov “Tarixiy xotirasiz kelajak yo‘q” T— 1988
7. N.Jo‘rayev “Yetti pushtingizni bilasizmi” maqola, “Ma’rifat gazetasi” 1996.